

الحمد لله
الذي هدانا لهذا
الذي كنا لنهتدي لہ

- سرشناسه: لکزایی، رضا، ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور: مؤلفه‌های بنیادین اندیشه سیاسی امام خمینی (ره) / رضا لکزایی.
مشخصات نشر: قم: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۳۹۴.
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۱۹۵-۵۹۲-۴
وضعیت فهرست نویسی: فیپا
یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۲۷ - ۲۳۲؛ همچنین به صورت زیرنویس.
یادداشت: چاپ دوم: ۱۳۹۴ (فیپا).
یادداشت: چاپ سوم: ۱۳۹۵ (فیپا).
موضوع: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- دیدگاه درباره سیاست و حکومت
موضوع: خمینی، روح‌الله، رهبر انقلاب و بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، ۱۲۷۹ - ۱۳۶۸. -- نقد و تفسیر
موضوع: اسلام و سیاست
موضوع: اسلام و دولت
شناسه افزوده: جامعه المصطفی ﷺ العالمية.
مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
رده بندی کنگره: ۱۳۹۳ م ۹/۵/۱۵۷۴ DSR
رده بندی دیویی: ۹۵۵/۰۸۴۲
شماره کتابشناسی ملی: ۳۷۵۷۰۷۳

مؤلفه‌های بنیادین اندیشه سیاسی امام خمینی رحمته الله علیه

رضا لک زایی

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله

مؤلفه‌های بنیادین اندیشه سیاسی امام خمینی رحمته الله علیه

مؤلف: رضا لکزایی

چاپ سوم: ۱۳۹۵ ش / ۱۴۳۸ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی الله علیه و آله

● چاپ: نارنجستان ● قیمت: ۱۳۰۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۳۰۰

همه حقوق برای ناشر محفوظ است.

مراکز فروش:

- ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نبش کوچه ۱۸
تلفن: ۹۸۱ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵+
دورنگار: داخلی ۱۰۵-۳۷۸۳۹۳۰۹+۹۸۱ ۲۵
- ایران، قم، بلوار محمدامین، سه‌راه سالاریه. تلفن: ۹۸۱ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶+
- ایران، قم، ساختمان ناشران، طبقه سوم، پلاک ۳۰۸. تلفن: ۹۸۱ ۲۵ ۳۷۸۴۲۴۰۲+

pub.miu.ac.ir miup@pub.miu.ac.ir https://telegram.me/pub_almostafa

با سپاس از دست‌اندرکارانی که ما را در تولید این اثر یاری رساندند.

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فرا روی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که همه به نوعی برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و عمق و اصالت اندیشه‌های ناب، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت تمامی بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی رحمته‌الله و مقام معظم رهبری (دام ظلّه العالی) می‌باشد.

«جامعة المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم العالمية» برای تحقق این رسالت خطیر و در مسیر نشر معارف ناب محمدی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم «مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم» را تأسیس کرده است.

اثر حاضر با عنوان مؤلفه‌های بنیادین اندیشه سیاسی امام خمینی رحمته‌الله

حاصل پژوهش فاضل گرامی جناب آقای رضا لک‌زایی، کوششی است در به ثمر رساندن گوشه‌ای از این اهداف متعالی. در پایان لازم می‌دانیم تلاش همه عزیزانی را که در نشر این کتاب سهمی داشته‌اند، سپاس گزارده، ارباب فضل و معرفت را به یاری بخوانیم تا ما را از دیدگاه‌های سازنده خویش بهره‌مند سازند.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی رحمته الله علیه

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۱
۱. مفاهیم و چارچوب نظری.....	۱۵
مفاهیم.....	۱۵
۱. سیاست.....	۱۵
۲. فلسفه سیاسی.....	۲۳
۳. اخلاق سیاسی.....	۲۶
۴. فقه سیاسی.....	۲۷
چارچوب نظری.....	۲۸
۲. فلسفه سیاسی امام خمینی علیه السلام	۳۷
مقدمه.....	۳۷
معرفت‌شناسی سیاسی.....	۴۱
انسان‌شناسی سیاسی.....	۴۸
هستی‌شناسی سیاسی.....	۷۴
مبدأشناسی سیاسی.....	۷۶
راهنماشناسی سیاسی.....	۸۹
مقصدشناسی سیاسی.....	۹۳
نظام سیاسی مطلوب.....	۱۰۱

۱۱۵.....	۳. اخلاق سیاسی امام خمینی (ع)
۱۱۵.....	مقدمه
۱۱۷.....	نظام اخلاقی امام
۱۱۷.....	۱. نقطه آغاز نظام اخلاقی امام خمینی (ع)
۱۲۲.....	۲. ویژگی‌های ابتکاری نظام اخلاقی امام خمینی (ع)
۱۲۲.....	الف) جایگاه ویژه در طبقه‌بندی علوم
۱۲۲.....	ب) ملاک کتاب اخلاق
۱۲۳.....	ج) ویژگی فعل اخلاقی
۱۲۷.....	د) برخورداری از چارچوب سیاسی - اجتماعی
۱۳۲.....	ه) ترسیم سیاسی نظام فضایل و رذایل
۱۵۳.....	و) ملاک فعل اخلاقی
۱۵۳.....	ز) نسبی نبودن اخلاق
۱۵۴.....	پیوند نظام اخلاقی و نظام سیاسی امام خمینی (ع)
۱۶۳.....	رابطه اخلاق و سیاست
۱۶۵.....	۱. رابطه ذاتی
۱۶۷.....	۲. رابطه شکلی و طبیعی
۱۶۸.....	۳. رابطه هم‌افزایی
۱۷۱.....	۴. فقه سیاسی امام خمینی (ع)
۱۷۱.....	مقدمه
۱۷۳.....	ساختار نظام سیاسی از دیدگاه امام خمینی (ع)
۱۷۳.....	۱. دلایل ضرورت تأسیس نظام سیاسی اسلام
۱۷۴.....	الف) سنت و رویه رسول اکرم (ص)
۱۷۴.....	ب) رویه صحابه
۱۷۴.....	ج) ماهیت احکام اسلام
۱۷۵.....	د) ضرورت استمرار اجرای احکام
۱۷۵.....	ه) ساختن جامعه توحیدی از جهان مادی
۱۷۷.....	و) لزوم مؤسسات اجرایی
۱۷۸.....	۲. عناصر نظام سیاسی اسلامی
۱۷۹.....	الف) پیشینه و جایگاه بحث ولایت فقیه
۱۸۴.....	ب) نظریه رهبری و نظریه دولت
۱۸۵.....	ج) ادله ولایت فقیه

د) شرایط ولی فقیه.....	۱۹۰
ه) ولایت مطلقه فقیه.....	۱۹۵
و) شرایط زمان، مکان و ولی فقیه.....	۲۰۱
۳. مرزهای نظام سیاسی اسلامی.....	۲۰۵
۴. شبکه قدرت.....	۲۱۰
الف) اقلیت‌های مذهبی.....	۲۱۰
ب) زنان.....	۲۱۱
دیدگاه امام خمینی رحمته الله علیه درباره زنان در دوران طاغوت.....	۲۱۱
دیدگاه امام خمینی رحمته الله علیه درباره زنان در دوران انقلاب اسلامی.....	۲۱۳
کارکردهای نظام سیاسی.....	۲۱۴
۱. قلمرو و اختیارات دولت اسلامی.....	۲۱۴
۲. جریان قدرت در نظام سیاسی اسلامی.....	۲۱۸
الف) مردم.....	۲۱۸
ب) مطبوعات.....	۲۱۹
۳. بازخورد.....	۲۲۰
نتیجه‌گیری نهایی.....	۲۲۱
منابع.....	۲۲۷
کتاب‌ها.....	۲۲۷
نشریات.....	۲۳۱
نرم‌افزارها.....	۲۳۲

مقدمه

موضوع این کتاب، صرفاً تاریخ اندیشه امام خمینی نیست؛ بلکه پاسخ‌هایی به پرسش‌های روز بشر است؛ بشری که خواسته اصلی و مهمش رهیدن از اضطراب و رسیدن به آرامش است و تمام آثار امام خمینی رحمته الله علیه به واقع پاسخی متقن و منطقی به همین خواسته و نیاز فطری بشر است. از این رو پیشنهاد می‌شود که اثر حاضر هم با تمام نقص‌ها، نارسایی‌ها و کاستی‌هایی که دارد، با همین نگاه مطالعه شود.

محقق برای این که چارچوب نظری و چیش فصول اثرش را مشخص کند، راه‌ها و انتخاب‌های متعدد و متنوعی دارد. نگارنده چارچوب نظری و چیش فصول را بر اساس ابعاد وجودی انسان که از کلام امام دریافت کرده، تنظیم نموده است. شاید کمی عجیب به نظر برسد که انسان‌شناسی چه ارتباطی با چارچوب نظری و چیش فصول و روش تحقیق دارد؛ اما باید گفت متنی که با هدف برانگیختن انقلاب و تحول در سطح فردی و جهانی نگاشته شده، باید پیوندی وثیق با انسان داشته باشد.

از سوی دیگر، پیوند ظاهر و باطن، به تنهایی کاری از پیش نمی‌برد، بلکه ظرف و مظروف و ظاهر و باطن باید همخوان و همگون باشند. از

دیدگاه دانشمندان مسلمان، دین امری فطری است و نباید برای دین‌دار بودن بشر به دنبال دلیلی خارج از وجود انسان بود. حال اگر بتوان مباحث انسان‌شناسی و روش تحقیق و دین را به هم گره زد، آن‌گاه می‌توان گفت که کار فکری بزرگی انجام شده است. هرچند که این کاری بسیار مشکل است، اما امام خمینی (ره) با استادی تمام، آن را ارائه داده است.

امام خمینی معتقد است انسان معجونی است از نشئات وجودی فراوان؛ از جمله سه نشئه و مرتبه وجودی که این سه، نهایت ارتباط را با هم دارند؛ مثل سه اتاق که درها و پنجره‌هایشان به درون هم باز می‌شود و با این‌که سه اتاق هستند، اما صد‌صد با هم ارتباط دارند و اگر به یکی از اتاق‌ها وارد شویم، به راحتی می‌توانیم به اتاق‌های دیگر هم داخل شویم.

بنابراین مثال، امام سه اتاق ساختمان وجود انسان را چنین برمی‌شمرد: عقل، قلب و ظاهر. دین اسلام در سه بعد، برنامه ارائه داده است: اول، اعتقادات که ما آن را به نام اصول دین نیز می‌شناسیم؛ دوم، اخلاق و سوم، احکام که شامل فروع دین و فقه می‌شود.

از سویی امام خمینی (ره) معتقد است که «اسلام تمامش سیاست است». این نظر امام نیز از طرح و بحث از سیاست در این سه ساحت حمایت می‌کند. پرداختن به اندیشه‌های روشنگرانه امام خمینی (ره) هم لذاته و هم لغیره ضرورت دارد. ضرورت لذاته دارد، چون ایشان بنیان‌گذار بزرگ‌ترین انقلاب جهان، یعنی انقلاب اسلامی ایران است. و پرواضح است که آشنایی و بررسی افکار چنین بزرگ‌مردی، امری خطیر و مهم است. ضرورت لغیره دارد، چون از یک سو شناخت افکار ایشان راه و روش مبارزه با طاغوتیان و مستکبران ملی و منطقه‌ای و بین‌المللی و از سوی دیگر، طریقه صیانت و صدور انقلاب اسلامی و راه و روش

اجرائی نمودن دستورات اسلام را به جویندگان راه حق نشان می‌دهد. پرسش اصلی کتاب نیز این است که مؤلفه‌های بنیادین اندیشه سیاسی امام خمینی چگونه قابل تبیین است؟

با توجه به مطالب پیش گفته، پرسش‌های فرعی اثر عبارتند از: فلسفه سیاسی امام خمینی (علیه السلام) چگونه قابل تبیین است؟ اخلاق سیاسی امام خمینی چگونه تفسیر می‌شود؟ فقه سیاسی امام خمینی چگونه قابل تبیین است؟

در مجموع با بررسی و تبیین این مؤلفه‌های سه‌گانه، پاسخ پرسش اصلی نیز روشن می‌شود.

در اثر حاضر، پس از آن‌که در فصل اول، کلیات ارائه شده، در فصل دوم فلسفه سیاسی، در فصل سوم به اخلاق سیاسی و در فصل چهارم به فقه سیاسی امام پرداخته‌ایم. محور بحث در فلسفه سیاسی، تحلیل مبانی هستی‌شناسانه و انسان‌شناسانه امام بر اساس مؤلفه مهم فطرت است و در پایان، نظام سیاسی مطلوب امام ارائه شده است. مؤلفه کلیدی در اخلاق سیاسی امام، برادری می‌باشد که در دستگاه اخلاقی امام و بر مبنای جنود عقل و جهل ارائه شده است. در فقه سیاسی که مباحث فصل چهارم را تشکیل داده، مؤلفه کلیدی و مهم ولایت فقیه، در چارچوب یک روش سیستمی، مطرح و تبیین شده است و سرانجام نتیجه‌گیری نهایی آمده است.

تلاش مؤلف بر این بوده که تمام مؤلفه‌ها در ضمن ارائه نظام فلسفه سیاسی، اخلاق سیاسی و فقه سیاسی امام خمینی (علیه السلام) ارائه شود. بر این اساس، ترسیم تفکر نظام‌مند امام خمینی و آشنایی با اسلام ناب محمدی از پنجره افکار ایشان، از اهداف میانی این تحقیق می‌باشد و از آن‌جا که ترویج و آشنایی دانشجویان با افکار امام خمینی (علیه السلام) برای مراکز علمی، از جمله

جامعة المصطفی اهمیت بسیار دارد، امید است که این کتاب بتواند دانشجویان را با منظومه تفکر امام خمینی و نگاه جامع، کاربردی و راهبردی ایشان به سیاست آشنا سازد. از سوی دیگر یکی از عوامل و زمینه‌های صدور انقلاب و در نتیجه، تسریع در بیداری اسلامی، آشنایی دانشجویان با تفکرات امام خمینی و نوع نگاه ایشان به سیاست و اسلام است که در این اثر دنبال می‌شود؛ چرا که امام خمینی (ره) از منتقدان جدی تفکر جدایی دیانت از سیاست است و معتقد است که نه تنها اسلام و سیاست به هم ربط دارند و از هم بیگانه نیستند، بلکه سیاست را به منزله سر اسلام می‌داند و سعی شده تا این دیدگاه امام خمینی به سیاست هم تبیین و تحلیل شود.

در پایان بر خود لازم می‌دانم پس از حمد خداوند سبحان، از ریاست پیشین و فعلی محترم پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی حجج اسلام آقایان رجائی و عباسی، رئیس پژوهشکده انقلاب اسلامی حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر امیدی که نظارت بر تولید اثر و حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رضوانی که ارزیابی اثر را بر عهده داشتند و برادر دانشمند و معززم حضرت حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر نجف لک‌زایی و از دوستان و همکاران بزرگوار و اندیشمندم، به‌ویژه جناب آقای دکتر مسعود معینی‌پور - که مدتی مدیریت گروه امام و رهبری را بر عهده داشتند - و دکتر علیرضا دانشیار که همواره از همفکری این بزرگواران بهره‌مند بوده‌ام، تقدیر و تشکر کنم. از همسر و فرزندم که تمام کارهایم در ساحل محبت آنان به بار نشسته و می‌نشیند بسیار ممنون و سپاس‌گزارم.

قم - بهمن ۱۳۹۱

رضا لک‌زایی

و لله الحمد